

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL časopisu / URL of the journal: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Autor(i) / Author(s): Zuzana Horváthová
Článok / Article: Strategie a nástroje boje proti terorizmu v Českej republike a Evropské unii
Vydavateľ / Publisher: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica

Odporúčaná forma citácie článku / Recommended form for quotation of the article:

HORVÁTHOVÁ, Z. 2016. Strategie a nástroje boje proti terorizmu v Českej republike a Evropské unii. In *Politické vedy*. [online]. Roč. 19, č. 1, 2016. ISSN 1335 – 2741, s. 191-206. Dostupné na internete: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk/archiv-vydani/2016/1-2016/zuzana-horvathova.html>.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu Politické vedy. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

STRATEGIE A NÁSTROJE BOJE PROTI TERORISMU V ČESKÉ REPUBLICĚ A EVROPSKÉ UNII

STRATEGY AND TOOLS TO COMBAT TERRORISM IN CZECH REPUBLIC AND THE EUROPEAN UNION

Zuzana Horváthová*

ABSTRACT

The paper deals with a very topical issue which currently constitutes one of the major global problems of the world, and that is terrorism and its consequences for social and economic development of our society. For this reason, in this article, was created by analysis of strategic elements that are effective in combating terrorism. Part of the contribution is intended to define terrorism from a historical perspective, which we see as the perception and the overall focus of terrorism is changing due to the current global or regional problems. Currently, each region of the world, due to its economic potential, seeks to promote the fight against terrorism. In the world there are many organizations involved in protecting humans against terrorism. We are dealing with text mainly those that directly affect European Union. Another part of the article describes and defines the current strategy to fight terrorism in the Czech Republic. Czech legislation based on the basic regulation and standards to be followed by each Member State of Union. At the same time, most European Union states struggling in practice against this problem institutions and national churches, which operate at the national and transnational levels today because the state can't fight terrorism only at their national level. The main result of this analysis was to describe and define the various forms of protection of the population, which ensure peace and security throughout the European Union.

Key words: international organizations, the fight against terrorism, security threats, criminal justice, conflict and risk

Úvod

Aktuálně jednou z nejzávažnějších globálních hrozeb v rámci mezinárodních vztahů je problém terorismu. Je to z důvodu, že vývoj civilizace nepřináší pouze

* PaedDr. Zuzana Horváthová, PhD. působí jako asistentka na Katedře právních disciplín a veřejné správy, Metropolitní univerzita Praha, Dubečská 900/10, 100 31 Praha 10 – Strašnice, Česká republika, e-mail: zuzana.horvathova@mup.cz.

pozitíva pro jedince, ale i mnoho negativních jevů hlavně v oblasti bezpečnostních hrozeb. Z důvodu, že v současnosti mezinárodní terorismus nabírá na své síle, již nemůžeme mluvit v této souvislosti o státním nebo regionálním problému, ale v posledních patnácti letech již mluvíme o problému celosvětovém. Právě proto můžeme říci, že mezinárodní spolupráce v boji proti terorismu byla logickou reakcí na tuto negativní situaci a na celkové ohrožení celé lidské společnosti. Tato nejvyšší úroveň kooperace je v současnosti jediným možným a účinným prvkem v boji proti globálnímu terorismu, protože bez vzniku velkých mezinárodních organizací bojujících za mír by nebylo možné teroristické skupiny v dnešním pojmání likvidovat a paralyzovat jejich protispolečenské akce, kde dochází k velikým problémům v ekonomické i sociální oblasti každého státu.

Cíl textu byl vybrán nejen z důvodu aktuálnosti, ale byla zde snaha i o zamyšlení se nad tím, jak moc velké je v současné době ohrožení terorismem a jak může Česká republika bojovat proti tomuto negativnímu jevu. Pro přehlednost vnímání problému a v rámci načrtnutí možností vyřešení této hrozby jsme použili popis a charakteristiku daných orgánů, které se zabývají problematikou terorismu.

Národní terorismus se časově zasazuje do období od konce 19. století až do 50. let 20. století. Mezinárodní terorismus nastupuje v 60. a 70. letech 20. století a začátek globálního terorismu se datuje od 11. září 2001. (Eichler, 2009, s. 153)

Existuje několik států světa, které aktivně nebo pasivně podporují terorismus a jeho vymýcení není možné, pokud k tomu nejsou donuceny vnější silou, hlavně mezinárodní spolupráci vojenských sil NATO. Česká republika jako součást Evropské unie aktivně spolupracuje s několika mezinárodními organizacemi, které se snaží zabezpečit pro své lidi mír. Je patrné, že náš stát můžeme považovat za zemi zneužívanou osobami podezřelými, kteří jsou napojeni na teroristické organizace, jako na svou logistickou základnu. Nejčastějšími činy, které jsou páčány v České republice, je získávání finančního a materiálního krytí, usnadnění vstupu, pobytu a pohybu osob v zemích schengenského prostoru k tranzitu osob a využití České republiky jako místa pro páčání trestné činnosti.

1 Historický vývoj globálneho terorismu

Slovo terorismus jako takové si prodělalo dlouhý vývoj, protože terorismus je starý jako lidstvo samo. Je tedy možné připustit pravdivost tohoto tvrzení, ale je také nutné znát co nejpřesněji kontext, v jakém je slovo použito.

Užívání násilí za účelem prosazování svých cílů je spjato s lidstvem téměř od jeho počátku. V průběhu let se mění pouze formy a metody, které kopírují aktuální rozvoj ve společnosti a používané technologie. (Ivančík, Ušiak, 2014) Vylíčení teroristických činů, jak je známe v současnosti, můžeme sledovat již ve starých hieroglyfických textech či Bibli. Ačkoliv bylo násilí oficiálně považováno za nemorální prostředek k dosažení cíle v době míru, bylo vždy využíváno. O novodobé historii terorismu začínáme mluvit až od poloviny 19. století v souvislosti s rozvojem anarchismu, zejména v Rusku. Od této doby, kdy se útoky vztahovaly na jednotlivce či menší skupiny lidí, se prostřednictvím rozvoje nových technologií a prostředků dotýkají stále více se rozrůstajícího počtu osob a také stále většího bezprostředně zasaženého území na všech kontinentech světa.

Ve dvacátém století se terorismus a jeho projevy nevyhnuly ani starému kontinentu, tedy Evropě. Znamé je například působení skupin ETA ve Španělsku a Francii, IRA ve Velké Británii, Rudých brigád v Itálii, Přímé akce ve Francii apod. Velký předěl v historii boje proti terorismu v Evropě nastal po útoku teroristů na izraelské sportovce na olympijských hrách v Mnichově v roce 1972 (palestinské komando zavraždilo 11 izraelských sportovců), kdy většina států pochopila, že terorismus je nebezpečný fenomén a od té doby jsou ve světě zakládána specializovaná komanda pro boj proti terorismu, např. v Německu známá GSG9.

Globální terorismus se z časového hlediska dělí na:

- historickou etapu (do konce 17. století),
- nacionalistickou etapu (18. století až do roku 1913),
- etapu válek (roky 1914 až 1945),
- etapu studené války (roky 1946 až 1989),
- etapu studeného míru (roky 1990 až po současnost). (Řehák, Foltin, Stojar, 2008)

1.1 První etapa

V rámci první, historické etapy je nutno se vrátit více směrem zpátky do historie. Již 500 let před naším letopočtem čínští vojevůdci **Sun-c'** a jeho

potomek **Sun Pin** ve svých vojenských přípravách a i v průběhu reálných tažení využívali postupy vyhovující kategorii působení teroru formou terorismu. Za raný terorismus lze považovat v době křížáckých výprav (v 11. století) činnost islámské sekty Haš-Išim působící v oblasti Perského zálivu. Jednalo se o skupinu středověkých šíitských muslimů, kteří nejprve založili sektu známou jako ismá'ílíje, od níž se pak pod vedení Peršana **Hassani as-Sabbaha** (původní stoupenec sekty nizarských ismaelitů) odštěpila fanatická vražedná sekta muslimů, známá jako kult asasinů. Tato sekta zaměstnávala zabijáky, jež často pod vlivem drog vraždili pro dosažení svých politických cílů. Jak v případě zélótů, tak i v případě této islámské sekty již můžeme pozorovat motivy a obhajobu hrůzných činů v jejich vyznání víry.

Specifickou vlnou násilí s teroristickými prvky je také období inkvizice ve středověku. Ve 12. století se jednalo v podstatě o první instituci katolické církve či španělských a portugalských panovníků, která se měla vypořádávat s kacířstvím (herezí), kdy docházelo k vyšetřování v otázkách víry a mravů, které vykonávala příslušná církevní autorita, tedy biskup, osoba jím k vyšetřování pověřená (tj. inkvizitor) a později jednotlivé inkviziční instituce.

Obdobně od dob římské říše až do konce 17. století bylo využíváno neobvyklé použití vojenských jednotek v rámci tzv. ničivých válek. Římané také často používali pojem trestná válka, i když ve své podstatě trestné války byly jen součástí ničivé války. Zatímco mnohá římská vojenská tažení byla podnikána jako trest za vzpouru nebo zradu, jiné ničivé akce vycházely z prosté snahy vzbudit u nově podmaněných národů strach z moci Říma.

1.2 Druhá etapa

Druhou etapu je možno připomenout hlavně skrze změny v motivech vedoucích k terorismu. V průběhu 19. století se hlavním motivem stalo nacionalistické citění. Tato etapa je nám také blízká z důvodu samotného pojmosloví, neboť zde jsou položeny základy pro současné chápání slova terorismus. Většina současné literatury, zabývající se tímto pojmem, uvádí za významný okamžik Velkou francouzskou revoluci (období mezi lety 1789 a 1799), a to v souvislosti s Jakobínskou diktaturou a vládou teroru. (Ivančík, Ušiak, 2014, s. 752) Právě z této doby nalezneme vymezení terorismu v dodatku Slovníku Francouzské akademie (1798) a v Encyklopedii Britannica (1799) ve velice blízkém pojetí k dnešnímu smyslu slova terorismus. Velká francouzská revoluce dala pojmu zcela jasný politický význam. Termín teror si

našel rychlé uplatnění, a to po celém kontinentu Evropy. Významným momentem bylo dále povstání v carském Rusku v letech 1881 - 1901. Atentátníky tehdy došlo k zavraždění ruského cara. Zde se už plně projevuje nacionalismus, a to jako hlavní hnací síla pro teroristické činy. Pachatelé tohoto násilí jsou označováni jako anarchisté.

1.3 Třetí etapa

Následující etapu odstartoval atentát na **Františka Ferdinanda d'Este** v roce 1914. Hledat a hodnotit prvky terorismu v tomto období, kdy byl svět zmítán po sobě následujícími světovými válkami, je poměrně problematické a to zejména z důvodu, že převážná většina násilných incidentů proti civilistům byla páchána ve vyhlášených otevřených konfliktech, zatímco terorismus neobsahuje žádná otevřená vyhlášená nepřátelství. Dle mého názoru již toto období přináší mnoho sporných otázek v definování terorismu a jeho aktérů.

1.4 Čtvrtá etapa

Čtvrtou etapou nastal obrovský vývojový rozmach. Vývoj lze sledovat jak v řadě nových forem terorismu, tak i ve způsobech jeho realizace. Významným posunem je také začínající globalizace, propojení světa a tedy de facto jeho „zmenšení“. Nastupuje terorismus, který přesahuje hranice regionů, států a začíná být terorismem mezinárodním. V důsledku studené války (a tedy tzv. nevyhlášeného konfliktu) došlo k umocnění projevů terorismu. Pro střety jsou využívána „bojiště studené války“, kterými jsou regiony mimo území „válčících“ států. Fenomémem se také stává forma sebevražedných útoků, a to zejména na počátku 80. let dvacátého století. Toto sebeobětování je vyvoláváno především na déle okupovaných územích, kde žijící obyvatelé podléhají silným pocitům křivdy a bezpráví.

1.5 Pátá etapa

Poslední, 5. etapou v uvedené klasifikaci, je tzv. etapa studeného míru. Na konci 20. století je možné spatřit výrazný posun v motivech teroristů a tedy celkovou proměnu terorismu. Globální terorismus se dá popisovat i tak, že ideologicky motivovaný terorismus ustoupil do pozadí a jeho místo postupně zaujímá terorismus náboženský a nacionalistický, což následně vede i ke změnám teroristických cílů, metod a prostředků. Zatímco v samotném motivu dochází do jisté míry k revoluci, při nastolení náboženských resp.

nacionalistických motivů ve způsobech a formách dochází k nebyvalé evoluci. Terorismus se začíná uchylovat k využívání zbraní hromadného ničení, což přináší mnohonásobně vyšší ztráty na lidských životech, majetku a také nezměrný vliv na „společenskou atmosféru“. (Brzybohatý, 1999)

Terorismus se dá členit na národní a mezinárodní. Národní terorismus, který si vynucuje změny ve vnitřní politice (IRA - Irská republikánská armáda, ETA - Baskická nacionalistická a separaristická organizace). Pozorujeme mezinárodní terorismus vynucující si změny v zahraniční politice a globální terorismus snažící se prosadit v mezinárodních vztazích na globální úrovni. Národní terorismus časově zasazujeme do období od konce 19. století až do druhé poloviny 20. století. Mezinárodní terorismus nastupuje v 60. a 70. letech 20. století a počátek globálního terorismu se datuje od 11. 9. 2001. (Eichler, 2009)

Jakmile terorismus svými činy a neustálým rozšiřováním jednotlivých teroristických skupin do zahraničí posílil svoji činnost prvkem mezinárodní spolupráce, bylo třeba globalizovat i spolupráci v boji proti jeho existenci. Lze konstatovat, že mezinárodní spolupráce byla v boji proti terorismu nutnou a zcela logickou reakcí na tuto situaci. Tato nejvyšší úroveň kooperace je totiž jediným možným účinným prvkem v boji proti státnímu terorismu, poněvadž v případě jeho minimalizace by zůstaly potenciálním nebezpečím pouze drobné skupiny, které již nemají dostatek zdrojů a prostředků k podpoře mezinárodního terorismu, a tudíž budou působit pouze lokálně. U států aktivně či pasivně podporujících terorismus není navíc možno dosáhnout jeho vymýcení, pokud k tomu nejsou donuceny vnější silou, zvláště mezinárodní spoluprací vojenských sil NATO. Je možné boj s terorismem v současné době považovat především za prioritu mocností. Události ze září 2001 výrazně změnilly mezinárodní situaci v období po ukončení „studené války“. Od tohoto okamžiku začal být terorismus vnímán jako globální bezpečnostní hrozba. Vytvořily se nové priority v zahraniční politice mnoha států a snaha o jejich vzájemnou koordinaci.

Počet aktérů v jednotlivých konfliktech může dosáhnout dvou aktérů v konfliktu nebo až například deseti či více aktérů. Aktéři mohou do konfliktu velmi razantně vstoupit, poté svou činnost utlumit či dokonce konflikt opustit. V budoucnu se do konfliktů mohou zase zapojit. V minulosti a v současnosti jsme svědky různé dynamiky zapojování aktérů do konfliktů. Stát se také může uchýlit k tzv. státnímu terorismu, tedy podpoře destabilizující teroristických akcí za účelem posílení centrální autority.

Určitou organizaci na globálním poli lze rovněž určit jako teroristickou také podle tohoto dvojího klíče:

- kvantitativně (hlavní jsou útoky na vojenské cíle a v malé míře na civilní cíle),
- kvalitativně (pokud organizace alespoň raz provedla útok na civilní cíl).

Mezi nestátní aktéry se řadí:

- nadnárodní společnosti,
- nevládní organizace,
- mezivládní organizace.

Terorismus lze kategorizovat dle cílů teroristických útoků. Zatímco v některých případech teroristé volí cestu anonymity, jindy se ihned po útoku k činu přihlásí. Záleží na tom, zda teroristé chtějí přitáhnout pozornost médií a udělat „své organizaci“ reklamu. Pak má jejich činnost tzv. reklamní cíl. Pokud spočívá teroristický útok v likvidaci konkrétní osoby, může mít za následek např. zastrášení některých vlivných osob z politické scény, nebo dosažení jiného sledovaného účelu, jako např. propuštění politických vězňů, získání financí atd. Jindy chtějí teroristé různými provokacemi vyvolat situaci, v níž musí stát k zachování veřejného pořádku použít síly např. při potlačování demonstrací, které by mohly vést k revoluční vzpouře a následnému převratu. Častým cílem útoků v současnosti jsou také počítačové systémy, resp. nabourávání se do počítačových systémů, případně zanesení virů do kyberprostoru objektu teroristického útoku. V době, kdy světové hospodářství je řízeno a kontrolováno počítači, tak jedinec může způsobit obrovské škody, zejména jedná-li se např. o útoky na státní zařízení, elektrárny, banky apod.

Dle motivace teroristických útoků rozlišujeme čtyři hlavní druhy terorismu:

- revoluční,
- separatistický,
- pravicový,
- náboženský.

Za nejnebezpečnější kategorii se považuje náboženský terorismus, který je nepochybně největší hrozbou 21. století. Náboženský terorismus se dále větví do dvou podskupin:

- fundamentalistický terorismus, který prosazuje násilnou formu náboženského extremismu, přičemž hlavním účelem je prosazení víry,
- eschatologický terorismus, který jako jediné řešení hlásá apokalypsu. Uchylují se k němu hlavně a většinou náboženské sekty, které při svých útocích masivně používají zbraně hromadného ničení.

2 Vybrané protiteroristické organizace v Evropské unii

Výraz terorismus pochází z latinského jazyka, a to ze slova „terrere“, vyjadřující činy násilí a hrozeb, nebo působení hrůzy či úzkosti a dále z přípony „ismus“. (Brzybohatý, 199) V dalším jazyce, a to ve francouzštině slovo „terreur“ znamená hrůzu, děs. Pojem terorismu tedy v sobě zahrnuje takové činnosti a metody, které vyvolávají pocity strachu, hrůzy a úzkosti.

Terorismus se dá definovat, i jako metoda vzbuzování strachu prostřednictvím opakovaných násilných aktů, vykonávaných tajnými nebo polo tajnými jednotlivci, skupinami či státními orgány z idiosynkratických, kriminálních nebo politických důvodů, přičemž na rozdíl od atentátů nejsou přímé oběti násilí pravým terčem teroru. (Řehák, Foltin, Stojar, 2008)

Dalším charakterizováním terorismu je jeho rozčlenění na čtyři základní skupiny:

- pozice vědce: charakterizovaná větším odstupem a tedy vyšší mírou objektivity a také hlubší analýzou problému;
- pozice vlády: charakterizujeme ji jako negací pozice vědce. „Oficiální moc“ je nucena vytvářet „pod tlakem“ veřejného mínění a s ohledem na mezinárodní politiku stručné a povrchně výstižné definice;
- pozice veřejnosti: je nejvíce proměnlivá. V dnešní době můžeme hovořit již o prakticky plné závislosti na přijímaných informacích prostřednictvím médií a tedy utváření rychlých postojů k věci. Nejsou tedy vyloučeny, a také k nim dochází, dramatické změny názorů na jednotlivé činy a skutky,
- pozice teroristů: ukazuje nám, že pro teroristy samotné, je často označení „teroristou“ a činnosti „terorismem“ nepřijatelné, už proto, že má nejen pejorativní, ale i kriminalizující a stigmatizující podtext. (Zeman, 2002)

Spolupráce v boji proti terorismu na nadnárodní úrovni má vícero organizací, ale vzhledem k tomu, že je jich velké množství, budeme se zabývat hlavně těmi, které se přímo dotýkají České republiky.

Organizace spojených národů můžeme datovat do roku 1945, kdy byla 26 státy ratifikovaná Charta OSN. Hlavním a základním dokumentem je Charta základních principů mezinárodních vztahů, která vede od suverenity a rovnosti mezi státy až po zákaz užití síly při řešení mezinárodních sporů.

Velice významným krokem proti terorismu v novodobých dějinách lidstva bylo po atentátu na olympijských hrách v Mnichově v roce 1972, vytvoření

opatření k zabránění mezinárodního terorismu. V roce 2006 byla přijata globální protiteroristická strategie, která je sestavena z akčního plánu a rezoluce a je jedinečným celosvětovým instrumentem, který zesiluje snahu v boji proti terorismu na každé územní úrovni.

Organizace severoatlantické smlouvy vychází z dokumentů Charty OSN z roku 1949 a Česká republika podepsala tuto smlouvu o 50 let později. V současnosti organizace seskupuje 28 států z evropského prostoru a další státy, hlavně z regionu severní Ameriky. Prvotním účelem je zabezpečit bezpečnost všem svým členům, aliance od svého vzniku několikrát přetvořila svoji politickou a vojenskou strukturu, aby mohla co nejefektivněji pomoci při řešení krizových a mírových úkolů ve spolupráci s nečlenskými státy NATO.

Podle aktuální mírové situace ve světě organizace mnohokrát inovovala a doplňovala své zásadní dokumenty. Pro nás je velice významným dokumentem Plán boje EAPC proti terorismu z Prahy z roku 2002. Všechny programy v boji proti terorismu vychází z aktuálních hrozeb a ekonomické situace jednotlivých regionů.

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě vznikla v roce 1995. Zabývá se nejen prevencí konfliktu, ale i krizového managementu a včasného varování, dále je OBSE aktivní v oblasti policejního výcviku, nebo monitorování pohraničního pásma. Celkově se organizace nezabývá pouze bojem proti organizovanému zločinu a terorismu, ale i problematikou lidských práv a ekonomickými a environmentálními problémy evropského regionu.

Rada Evropy je považovaná za nejstarší politickou organizaci v evropském regionu. Je to klasická mezivládní organizace, která vznikla v roce 1949. Původně její součástí byly pouze státy západní Evropy, v současnosti je tvořena i státy ze střední a východní Evropy. Na základě aktuálních problémů týkajících se našeho regionu organizace vydala několik úmluv a nařízení. Velice důležitá je úmluva o praní, vyhledávání, zadržování, konfiskaci výnosů z trestné činnosti a o financování terorismu. Dalšími dílčími oblastmi, kterými se zabývá, jsou ochrana svědků, inovace vyšetřovacích technik, mezinárodní spolupráce při prosazování zákona, otázky týkající se identifikace dokladů a postupy vedoucí k odříznutí teroristů od zdrojů financování.

Česká republika vstoupila do Evropské unie v roce 2004, a smlouvu o unii přijaly všechny zúčastněné státy po ratifikaci Maastrichtského zasedání v roce 1993. V boji proti terorismu se v současné Evropské unii zabývá pět institucí. Mezi tyto instituce patří Rada Evropské unie, Evropská rada, Evropská komise, evropský policejní úřad Europol a evropská instituce pro justiční spolupráci

Eurojust.

Unie v roce 2005 publikovala strategii EU pro boj proti terorismu, který má čtyři hlavní směry, a to prevenci, ochranu, stíhání a reakci. Tato strategie se opírá o současné problémy s teroristy a pomoci v meziregionální úrovni.

Radu Evropské unie také někdy nazývají i radou ministrů členských států unie což je jeden z rozhodujících orgánů EU. Má několik pracovních skupin zaměřených na boj proti terorismu a nejvýznamnější koncept byl přijat radou v roce 2003 jako strategie evropské bezpečnosti, která zdůrazňuje, že právo a bezpečnost musí zůstat v rovnováze.

Evropská rada seskupuje prezidenty, nebo předsedy vlád členských států. Nejvýznamnějším prvkem v boji proti terorismu a organizovanému zločinu je přijetí rámcového programu v roce 2002, který se hlavně zaměřuje na evropský zatýkácký rozkaz a postupy předávání mezi členskými státy.

Evropská komise je výkonným orgánem unie a má několik skupin. Nejvýznamnější z nich byla vytvořena v roce 2004 High Level Inter - Service group, a vede ji střídavě představitel Generálního ředitelství justice a vnitřních věcí a představitel Generálního ředitelství pro vnější vztahy. (EurActiv, 2013)

Europol vznikl v roce 1992, má hlavní slovo při potírání teroristických útoků, ale i dalších projevů celoevropského organizovaného zločinu. Poskytuje operační pomoc členským státům unie a mezinárodní týmy vyšetřovatelů vytvořily na základě vlastních operačních poznatků i první analytické zprávy. V současnosti se ve veliké míře zaměřuje na hrozbu radiálního islámského terorismu i z důvodu migrace obyvatel právě z oblastí, kde tento teroristický směr má své kořeny a tradice. Vyhodnocuje alternativní způsoby převádění finančních prostředků a tendence v oblasti financování terorismu.

Eurojust byl založen o deset let později než Europol, kde prvotním cílem tohoto orgánu je přispívat k podpoře trestního vyšetřování, stíhání v závažných případech mezinárodního organizovaného zločinu a ke sladění činnosti národních prokuratur. Jeho spolupráce je úzce spjata s Europolem a vychází z analýz zpracovaných Europolem.

Mezi nejvýznamnější mezinárodní kriminální a policejní organizace patří Interpol, který byl založen v roce 1923 a v současné době sdružuje 188 států. Jeho prvotním cílem je vyhledávání, pronásledování a zatýkání pachatelů trestných činů ve všech členských státech. Tato organizace má definováno pět základních oblastí činnosti:

- pomoc při obchodování s lidmi určený na prostituci,
- drogy a organizovaný zločin,

- finanční a vysoce technicky vyspělý zločin,
- uprchlíci a veřejná bezpečnost,
- terorismus.

V roce 2002 organizace zavedla koaliční úkolové uskupení, které bylo schváleno po obrovském nárůstu a sofistikaci mezinárodních teroristických útoků.

Primárními cíli tohoto uskupení jsou:

- získávání, shromažďování a sdílení informací,
- identifikace aktivních teroristických skupin a jejich členů,
- zvyšování kapacity členských zemí v boji proti terorismu a organizovanému zločinu,
- poskytování analytické podpory. (Interpol, 2013)

Policejní skupina pro terorismus PWGT vznikla v roce 1979 za účasti ministrů vnitra a spravedlnosti států západní Evropy. Tato organizace seskupuje odborníky z oblasti terorismu ze všech současných členských států Evropské unie, Norska a Švýcarska. Česká republika jako první ze států bývalého komunistického režimu vstoupila do této organizace, po ní následovaly státy Slovensko, Slovinsko, Polsko a zbytek postkomunistických států, které jsou v Evropské unii.

3 Orgány a služby zabývající se problematikou terorismu

Orgány, které se zabývají problematikou ochrany obyvatelstva v České republice a bojem proti teroristickým aktivitám, patří do několika skupin. Některé orgány se zabývají legislativní činností a jiné se zabývají ochranou obyvatelstva v praxi. Všechny pracují pod záštitou české vlády.

Bezpečnostní rada států je stálý orgán, který pracuje pod záštitou vlády a zabývá se bezpečností republiky na nejvyšší úrovni a v každé jeho složce. Je sestaven ze čtyř výborů:

- pro zpravodajskou činnost - pracuje pod záštitou předsedu vlády,
- pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky - pracuje pod záštitou ministra zahraničních věcí,
- pro civilní nouzové plánování - pracuje pod záštitou ministra vnitra,
- pro obranné plánování - pracuje pod záštitou ministra obrany.

Zpravodajské služby České republiky jsou orgány státní moci a své služby zaměřují na získání, analýzu a vyhodnocení informací, které jsou důležité pro ochranu ekonomických zájmů, obranu a bezpečnost státu. Cílem a hlavní

úlohou je zabránit teroristickým útokům a činům již v jejich zárodku. Zpravodajské služby úzce spolupracují s policií, protože úkolem služeb je působit preventivně a shromažďovat a vyhodnocovat informace. Úlohou policie je objasňovat a odhalovat zločiny. U nás působí tři zpravodajské služby:

- Vojenské zpravodajství,
- Bezpečnostní informační služba,
- Úřad pro zahraniční styky a informace.

Hlavním úkolem policie České republiky je chránit bezpečnost osob a majetku, předcházet trestné činnosti a chránit veřejný pořádek. Všechny právní nařízení přímo souvisí z předpisů evropských společenství, nebo mezinárodních smluv. V rámci organizační struktury pod polici patří i útvar pro odhalování organizovaného zločinu.

Celní správa je součástí správního orgánů a ozbrojeného bezpečnostního sboru. Její úlohou je dohled nad dopravními prostředky, které se nachází na území České republiky, u kterých existuje důvodné podezření, že mohou být použity v rozporu se zákonem. Vykonává nejen dohled v tranzitní dopravě, ale i nad možnými zdroji a prostředky využívanými v rámci teroristických útoků. Zaměřuje se také na kontrolu podezřelých dodávek obsahujících nebezpečné látky. Z těchto důvodů v určitých případech vystupuje podobně jako policejní orgán.

Hlavní úlohou vojenské policie je zajistit mimo jiné ochranu vojenských materiálů a objektů, které by mohly být cílem teroristického činu, nebo by se mohly stát jeho prostředkem. Ve speciálních případech působí jako policejní orgán se všemi jeho kompetencemi.

4 Terorismus a boj proti němu v České republice

K rozvoji terorismu nepřímo přispívá i ekonomický rozvoj České republiky, jeho ekonomická otevřenost, politická stabilita a celková globalizace v rámci mezinárodního obchodu. Zároveň se prohlubují rozdíly mezi ekonomicky bohatými a chudými regiony světa. Evropská unie patří dlouhodobě k nejstabilnějším a ekonomicky nebohatším regionů a také má velice příznivou sociální politiku pro uprchlíky. Toto všechno na jedné straně pomáhá lidem z chudých oblastí, kteří k nám přichází s vidinou získání lepší kvality života, ale na druhé straně toto dává moc teroristům, jejich migraci a možným útokům.

Na základě spolupráce zpravodajských služeb po 11. září 2001 však mělo být během necelých pěti let zabráněno třiceti až čtyřiceti velkým teroristickým

útokům. (Pikna, 2006)

Práce proti terorismu se na druhé straně dá zhodnotit tak, že teroristé nás předbíhají, my se je snažíme doběhnout. Jsou aktivní, kdežto my jen reaktivní. Nemají adresu a mají výhodu iniciativy, kde, kdy a jak udeřit. Oni fungují v anonymitě, my jsme zřetelný cíl. (Ulč, 2004)

Boj České republiky proti terorismu se zaměřuje hlavně na prevenci, které vychází z analýzy pro celý stát a celou Evropskou unii. S maximálním nasazením jsou prověřovány signály o možném pohybu jedinců napojených na teroristické organizace, kteří se nachází na našem území a jsou monitorovány všechny jejich aktivity, včetně dnes moderních informačních technologií a jejich prezentací na internetových stránkách a sociálních sítích. Za nejzávažnější možné zdroje českého terorismu můžeme pokládat hlavně levicový a pravicový extrémismus některých skupin obyvatelstva, oblast mezinárodních vztahů, patologické jedince a běžnou kriminální scénu.

Jako ve většině ekonomicky vyspělých států se stabilní politickou situací, tak i u nás existuje několik bezpečnostních jednotek, určených pro boj s terorismem. Před rokem 1989 se ve spolupráci s obdobným jednotkami ze států tehdejšího východního bloku zabývala bojem proti diverzantům vyslaných ze západních států 14. správa Sboru národní bezpečnosti.

Tuto organizaci po změně politického systému můžeme popsat jako jednotku, která se začala více orientovat na boj proti terorismu a byla pojmenována JRZ FPS - Jednotka rychlého zásahu Federální policejní služby. Po rozdělení Československa byl jednotce změněn název na URNA - Útvar rychlého nasazení. (Kovář, 2007)

Z pohledu terorismu je pro nás největším rizikem fakt, že geograficky se Česká republika považuje nejen jako tranzitní stát, ale je i prostorem pro krátkodobé pobyty osob, které jsou důvodně podezřelé na napojení teroristické skupiny, nebo pro osoby s radikálním zaměřením a napojením na jejich podpůrné organizace.

V roce 2011 si radikálové z kontroverzní organizace islámského hnutí Jamaat Shariat v Německu přesunuli část svých aktivit z Berlína do Prahy, což představovalo pro české občany otevřenou teroristickou hrozbu. Činnost této skupiny u nás spočívala v tom, že zajišťovali falešné osobní doklady, zbraně, výbušniny a finanční prostředky pro teroristické aktivity na území severního Kavkazu. Z důvodu spolupráce s německou protiteroristickou skupinou se organizaci na území České republiky podařilo zničit a radikálové byli zatčeni.

V roce 2009 bylo vytvořeno ucelené celostátní opatření boje proti terorismu,

keré je pod záštitou Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu jako specializovaného pracoviště Policie České republiky. Tento útvar se zabývá sběrem, analýzou, vyhodnocováním a zpracováním informací o osobách podezřelých z napojení na teroristické organizace. Na jejich podkladě útvar monitoruje a prognózuje možné hrozby plynoucí z terorismu vůči českým občanům a majetku. Hlavním přínosem v praxi je zabraňování, koordinování a efektivní zpracování dat o terorismu uvnitř policie.

Policie České republiky má vytyčeny pro specializovaný útvar boje proti terorismu tyto hlavní priority:

- shromažďovat a vyhodnocovat informace, vztahující se k terorismu,
- předcházet a případně odstraňovat škodlivé následky teroristické trestné činnosti,
- působit pro naše domácí i zahraniční partnery jako centrální kontaktní bod v otázkách spolupráce,
- být důvěryhodným a diskrétním kontaktním bodem pro občany České republiky a umožnit jim spolupodílet se na prosazování práva a bezpečnosti,
- monitorovat a vyhodnocovat hrozby plynoucí z terorismu. (Policie České republiky, 2009)

Závěr

Na základě aktuální situace v Evropské unii, musí každý členský stát přistoupit k novým a velice precizním opatřením v oblasti boje proti terorismu. Některé státy, hlavně hraniční státy unie, nebo schengenského prostoru, se zaměřily na regulaci běženců právě z oblasti, kde operují největší světové teroristické organizace. Jiné státy se chrání pomocí stavění zdí, která má zabránit nelegálním běžencům pohybu po unii. U běženců z oblasti Blízkého východu a u běženců muslimského vyznání, se evropská společnost obává případného napojení na některé z mezinárodních teroristických organizací.

Nárůst projevů, kdy dochází k mezinárodnímu terorismu, se každým rokem zvyšuje a ohrožené jsou nejen ekonomicky vyspělé regiony, ale i ekonomicky chudší regiony, kde dochází hlavně k náboženským nepokojům. Z toho důvodu můžeme usoudit, že státy by měly mít hlavní prioritu v adekvátnosti a rychlosti reakce na situaci, která nastane teroristickým útokem, protože takovýmto útokům nejde úplně předejít. Vzhledem k tomu, že útoky teroristů jsou málokdy dopředu avizované a nepravidelné, musí státy nejen budovat státní

protiteroristické organizace, ale tyto orgány musí spolupracovat na nadnárodní úrovni.

Pokud bychom chtěli globálně vnímat míru ohrožení, bojovat proti ní, nebo se chránit, je potřeba podpory celosvětové spolupráce, protože individuálně vystupující stát si s organizovaným mezinárodním zločinem a terorismem v současnosti neporadí. V dnešní době je síla mezinárodního terorismu tak veliká, že je zapotřebí proti ní vystupovat v celosvětovém měřítku. Spolupráce mezi státy by se měla projevit v uskupování separátních státních celků do mezinárodních organizací, agentur a společností na regionální a dále na meziregionální úrovni, které umožňují jednotný a ucelený dialog a následný prostor pro ujasnění postupů a relevantních kroků na globální úrovni.

Literatura:

BRZYBOHATÝ, M. 1999. *Terorismus I*. Praha: Police History, 1999. ISBN 80-902670-1-7, s. 11.

ČAJKA, P. 2011. *Current Demographic Problems*. In: Research of non-military aspects of security. Faculty of Political Sciences and Interantional Relations, Matej Bel University in Banská Bystrica, 2011. ISBN 978-80557-0290-2, s. 34 - 67.

EICHLER, J. 2009. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-540-0, s. 153 - 154.

EU a boj proti terorismu. [cit. 2015-06-15]. *EurActiv* [on-line]. 2013. Dostupný na internetu: <http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/eu-a-boj-proti-terorismu>.

Fusion Task Force - Operational investigative support. [cit. 2015-06-30]. *Interpol* [on-line]. 2013. Dostupný na internetu: <http://www.interpol.int/Public/FusionTaskForce/default.asp>.

HUSENICOVÁ, L. 2013. Liberálne hodnoty v kontexte globálnej bezpečnosti. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2013. 4. medzinárodná vedecká konferencia*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2013. ISBN 978-80-8040-475-8, s. 226 - 235.

IVANČÍK, R., UŠIAK J. 2014. Terorizmus - aktuálna bezpečnostná hrozba. In Ušiak, J., Lasicová, J., Kollár, D.: *Bezpečnostné fórum 2014: zborník vedeckých prác, 2. zväzok*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2014. ISBN 978-80-557-0678-8, s. 750-758.

- KOCOUREK, A. 2011. Živelní pohromy a ekonomický růst. In *Mezinárodní politika*. 1. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů v Praze, roč. 35, č. 7, s. 4 - 6. ISSN 0543-7962.
- KOVÁŘ, M. 2007. *Teorismus III*. Praha: Police History, 2007. ISBN 978-80-86477-00-8, s. 45.
- Národní kontaktní bod pro terorismus. [cit. 2015-06-11]. *Policie České republiky* [on-line]. 2009. Dostupný na internetu: <http://www.survior.cz>.
- PIKNA, B. 2006. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie*. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-615-6, s. 87 - 88.
- ŘEHÁK, D., FOLTIN, P., STOJAR, R. 2008. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Praha: AVIS, 2008. ISBN 978-80-7278-443-1, s. 14.
- ULČ, O. 2004. *Střet civilizací a mezinárodní terorismus* [cit. 2015-06-10]. [on-line]. Dostupný na internetu: www.otaulc.com/text/941.htm
- UŠIAK, J. 2011. Theoretical Definition of Security from the Perspective of Non-military Aspects. In *Research of non-military aspects of security*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2011. ISBN 978-80-557-0290-2, s. 8 - 33.
- VOŠTA, M. 2014. The food market in the CR and its regulation within the framework of the EU agricultural policy. *Zemědělská ekonomika*, roč. 60, č. 6. ISSN 0139-570X, s. 279 - 286.
- ZEMAN J. 2002. *Terorismus: historicko-psychologická studie*. Praha: Triton 2002. ISBN 80-7254-305-9. s. 21, 24 - 31.